

lětonis

70 2023

Zeitschrift für Sorabistik und vergleichende Minderheitenforschung
Časopis za sorabistiku a přirunowace mjeńšinowe slědženje
Casopis za sorabistiku a pširownujuce mjeńšynowe slěženje
Journal for Sorbian and Comparative Minority Studies

Theresa Jacobsowa / Ines Kellerowa / Anja Pohončowa

**Mjezynarodna konferenca „WĚDU ŠĚRIĆ | WISSEN
SCHAFFEN | WĚDU ŠYRIŠ. Maćica Serbska 175 lět |
175 Jahre“.**

Budyšin, 25./26.11.2022

Serbski Sorbisches
institut Institut

DOI

[https://doi.org/10.59195/
lp.2023.70-25](https://doi.org/10.59195/lp.2023.70-25)

Mjezynarodna konferenca „WĚDU ŠĚRIĆ | WISSEN SCHAFFEN | WĚDU ŠYRIŠ. Maćica Serbska 175 lět | 175 Jahre“. Budyšin, 25./26.11.2022

Maćica Serbska, založena 1847 w Budyšinje, je najstarše serbske towarstwo. Wone spěchuje wědomostnu zaběru ze stawiznami, rěču a kulturu serbskeho ludu, stara so wo nałożowanje serbskeje wědomosće w narodnym džěle a zasadźuje so za zachowanje serbskeje rěče a kultury. Na jubilejnej konferency 25./26. nowembra 2022 wěnowaše so składnostnje 175. róčnicy jeje založenja 15 referentkow a referentow wosebje wožiwenju a skutkowanju towarstwa po politiskim přewróće 1989/90. W lěće 1937 wot nacionalsocialistow zakazana, nawjaza Maćica Serbska po wójnje na swoje džělo, zhubi pak znowa samostatnosć a podrjadowa so 1949 Domowinje, přjedy hač so 1991 na iniciatiwu jednotliwych aktiwistkow a aktiwistow wožiwi. Na žurli Serbskeho domu w Budyšinje zahaji hłowna organizatorka, předsydka Maćicy Serbskeje a zdobom rěčespytnica w Serbskim instituće w Budyšinje, dr. Anja Pohončowa, konferencu pokazuju na to, zo su wšitcy referenća člonoj towarstwa. Mnozy z nich skutkuja aktiwnje w sekcijach. Jednotliwi referenća resp. hosćo běchu zdobom časowi swědkojo, kotřiž skutkuja zdžěla do džensnišeho w Maćicy Serbskej / Mašicy Serbskej. Wosebitosć konferency bě, zo wotmě so cyłkowny program jeničce w hornjo- a delnjoserbsčinje. Jako kooperaciski partner za organizaciju a přewjedženje zarjadowanja wustupowaše Serbski institut. Založba za serbski lud konferencu financielnje podpěrowaše.

Prěnje koło konferency wěnowaše so předstawiznam. Historikarka při Serbskim instituće w Budyšinje dr. Lubina Malinkowa předstaji biografiju ze Šleziskeje pochadźaceho profesora Augusta Hermanna Franckeho. Francke přewjedowaše misionske služby w Tibeće a skutkowaše jako profesor w Berlinje. 1894 bu z člonom Maćicy a sta so jako tajki z dobroćelom Serbskeho muzeja. Zdobom wudžeržowaše styki k Serbam, na přikład k Oće Wićazej, a džiwaše čas žiwjenja na wuske zwiski mjez bratrowskej jednotu a Serbami. Zo skića bratrowski archiw w Ochranowje tež w přichodže bohaty skład žórłow za serbske stawizny, Malinkowa na kóncu swójeho přednoška hišće raz wuzběhny. Jako druhi referent porěča fyzikar a priwatny docent dr. Hartmut Leipner z Choćebuzu. Wón njeje jenož člon předsydstwa Mašicy Serbskeje, ale tež zastupowacy předsyda Domowiny a předsyda Spěchowanskego towaristwa za serbsku rěč w cerkwi, kotrež w Delnjej Łužicy skutkuje. W swójim přednošku rozprawješe wo džělawasći duchownych w delnjoserbskej Mašicy Serbskej. Porno Maćicy Serbskej w Budyšinje založi so Mašica Serbska w Choćebuzu hakle 1880 a wožiwi so po zakazu 1937 po politiskim přewróće. Ličba člonow pak je snadna. Džělawasć a zamołwitosć přewzachu spočatnje wosebje duchowni, kiž zhotowichu přeložki cyrkwinskih a nabožnych tekstow a starachu so wo jich rozšěrjenje. Z tym přewza Mašica Serbska ze swójim člonstwom w Delnjej Łužicy wažny nadawk za spěchowanje serbskeje rěče. Wožiwjena Mašica Serbska po 1993 pak na tutu tradiciju njenawjaza. Za to wutwori so 1994 nowe towarstwo: „Spěchowanske towaristwo za serbsku rěč w cerkwi“. Wobě organizaciji w přiběracej měrje na dobro spěchowanja delnjoserbskeje rěče a kultury kooperujetej. Jako třeći porěči historikar profesor dr. habil. Piotr Pałys z Opoła wo položanju zakładneho kamjenja za nowy Serbski dom dnja 24. awgusta 1947. Tutón zjawny akt wopisuje Pałys jako wjeršk powójskeho Maćičneho skutkowanja, kotryž bě politisce wysoko přiwjazany a na kotrymž so wukrajni politikarjo wobdžělichu. Wón předstaji wotběh a wothłós na tute zarjadowanje, kotrež pokaza po jeho argumentaciji na politisku wahu Maćicy Serbskeje w mjezynarodnej syći.

Druhi džěl pjatkownišej konferency wěnowaše so wožiwjjenju Maćicy Serbskeje a jeje mjezynarodnym stykam. Farar a serbski superintendent na wuměnkcu Jan Malink z Budyšina da publikumej dohlad do časa wozrodźenja Maćicy Serbskeje w lětomaj 1990/91. Při tym wuzběhny, zo so wosobinske dopomnjenki přeco z faktami z aktow njekryja. Malink sam bě mjez wožiwjjerjemi Maćicy po politiskim přewróće a poda tuž tež wosobinske dohlady do tutoho časa. Zo bě wróćodobyće w léće 1937 sćazaneho Serbskeho domu spočatnje jedne z najwažnišich wuchadžišćow za prócowanja, tež někotre mužkuli wopytowaše znate njebě. Kajku rólu Maćica Serbska we wuwijanju serbskeju rěčow a serbskeje kultury w přirunanju z džěławosću druhich Maćicow w słowjanskim wukraju zaběraše, bě tema referata slawista prof. dr. habil. Tadeusza Lewaszkiewicza z Poznanja. Wón zwěsći, zo so hłowne pola džěławosće Maćicy Serbskeje z cilemi wšitkich słowjanskich Maćicow kryjachu, na přikład skrućenje narodneho začuća abo ideja słowjanskeje wzajomnosće. Maćica Serbska pak měješe po jeho argumentaciji wosebity wuznam při wutworjenju programa za rěčne zjednotnjenje Hornich Serbow. Bywši referent Domowiny za kulturu a wukraj Jurij Łušćanski z Budyšina referowaše k mjezynarodnym stykam Maćicy Serbskeje po znowazałoženju. Z nalistowanjom Maćičnych zarjadowanjow w tu- a wukraju skedźbni na spočatnu sylnu džěławosć, husto w kooperaciji z druhimi institucijemi. W poslednim přednošku přenjeho dnja wěnowaše so prof. dr. Petr Kaleta z Masarykoweje uniwersity w Brnje wědomostnym počaham Maćicy Serbskeje z čěskim Towarstwom Přecelow Serbow na spočatku 21. lěstotka.

Přednoški druhého dnja stejachu najprjedy pod hesłom skutkowanja Maćičnych cyłkow. Digitalnje referowaše slawist na wuměnkcu profesor dr. Roland Marti ze Saarbrückena wo róli stareje Maćicy Serbskeje / Mašice Serbskeje při wuwicu prawopisa serbskeju rěčow. W 19. lěstotku džěše hłownje wo zjednoćenje ewangelskeje a katolskeje warianty hornjoserbskeho prawopisa. Přeni pospyt kodifikowanja analogiskeho prawopisa za delnjoserbsčinu předpožiči hakle Arnošt Muka w swojej gramatice z lěta 1891. Slawist w Serbskim instituće w Choćebuzu dr. Fabian Kaulfürst rysowaše skutkowanje Delnjoserbskeje rěčneje komisije w lětach 1994 do 2022, kotrejež rěčnik aktualnje je. Při tym pokaza mjez druhim na zasadne rozsudy komisije nastupajo delnjoserbski prawopis 1995/96, kotrež wubudźichu w Hornjej Łužicy sylnu kritiku. W 1990tych lětach wuradźowachu w komisiji wosebje wo leksikaliskich prašenjach w zwisku z nadžělanjom delnjoserbsko-němskeho słownika Manfreda Starosty, kotryž wuńdže w léće 1999. Mjeztym wobsteji wosebite wužadnje za komisiju, zo dyrbi hižo džělać bjez maćerno-rěčnych Delnjoserbow. Slawistka na wuměnkcu dr. habil. Sonja Wölkowa z Drježdźan rozprawješe wo džěławosći Hornjoserbskeje rěčneje komisije po politiskim přewróće. Wot lěta 1979 bě komisija podrjadowała nošerstwu Akademije wědomosćow NDR. Z rozpušćenjom akademije w léće 1991 zhubi tehdyša Serbska rěčna komisija swoju nošerku. Helmut Faska bě tehdy doporučil, zo přewozmjje Maćica Serbska nošerstwo za džělo komisije. 1994 je so Hornjoserbska rěčna komisija skonstituowała. Hłowny zaměr je, „z pomocu jednozmyslneje kodifikacije ortografije a interpunkcije spěchowac jednotne naložowanje spisowneje hornjoserbsčiny“.

Stawiznar Serbskeho instituta w Budyšinje dr. Edmund Pjeh so w svojim přednošku prašeše, kak so džensa na něhdyše tradicije Maćicy Serbskeje nawjazuje. Za to přirunowaše skutkowanje Maćicy we Weimarskej republice a w 1990tych lětach. Zwěsći, zo stejše wožiwjjenje Maćicy Serbskeje 1990/91 w znamjenju starych tradicijow, ale tež nowych wonkownych wuměnenjow. Swobodny nakładnik za hudźbu Měrko Šofta z

Budyšina da dohlad do založenja a skutkowanja hudźbneje sekcije, kotrejež sobuzaložer a nawoda wón zdobom je. Šoŕta skedźbni na snadnu rezonancu na hudźbnowědne temy na zjawnych zarjadowanjach, tež ze stron serbskich institucijow. Hladajo na slabje zastupjeny předmjet hudźbných wědomosćow w Serbach pokazuja so tule hoberske džěry wědy, kiž sekcija z jeničkim prócowarjom na polu slědženja sama wupjelnić njezamóže. Kulturnej wědomostnicy při Serbskim instituće w Budyšinje dr. Theresa Jacobsowa a dr. Ines Kellerowa rozjimaštej džělawosć sekcije ludowěda/muzejownistwo w Maćicy Serbskej. Při tym koncentrowaštej so na wosebity přikład, mjenujcy na založenje a skutkowanje Džěloweho kruha Łužiske muzeje a muzealne zarjadnišća, kotryž bu 1997 založeny. Ze založenjom tutoho džěloweho kruha natwarichu so wuske styki mjez muzejemi w cyłej serbskej Łužicy, štož so wróćo zhladuju jako najwjětši wuspěch sekcije wopokaza. Přednošk zakónčištej referentce z naličenjom wužadanjow a prašenjow.

Poslednje koło wěnowaše so wužadanjem Maćicy Serbskeje do přichoda. Zazběh poda dr. Anja Pohončowa ze zjimanjom skutkowanja towarstwa po wožiwjenju, wěnujo so akteram a wotpowědnym splećenjam k druhim wosobam a institucijam w tu- a wukraju. Měto Nowak, referent Krajneho zamołwiteho za serbske naležnosće w Braniborskim ministerstwje za wědomosć, slědženje a kulturu, wjedžeše wobdźělnikow ze swojim přinoškom do kónčneje diskusije. Wón předstaji móžne scenarije sebjezrozumjenja Maćicy Serbskeje w přichodze, wšako je falowacy dorost w towarstwje hižo lěta widzomny. Jedna z móžnosćow je, Maćicu Serbsku jeniče jako symbolisku ideelnu domiznu wobhladować, štož so w diskusiji wotpokaza. Dalšej opciji je róla towarstwa jako wědomostno-folkloristiske abo jako aktiwny wědomostny serbski hlós w zjawnosći. Třeća warianta by samo móhla być tajka jako projektowa nošerka.

W zhromadnej zakónčacej diskusiji, kotruž wjedžeše sobuorganizatorka konferency dr. Ines Kellerowa, so spěšnje wukopa, zo měla Maćica Serbska skićić forum za přesahowace serbske temy, na přikład rewitalizacija serbskeju rěčow, a zo so jako tajka w zjawnosći jako wažny hlós jewi. Za to pak dyrbi so dale wo dorost prócować a so zaměrnjo tež aktualnym temam wěnować. Dobry přikład a započatk za to je zjawna diskusija wo teksće serbskeje hymny, ale tež k planowanemu nowotwarej na Lawskich hrjebjach bychu informaciske zarjadowanja a diskusijne koła tyli. Wšako džěłaja wšitcy, tak tenor na kóncu konferency, na wšelakich polach skónčnje za wobchowanje a dalewuwić serbskeje kultury.

Z něhdže 50 wopytowarkami a wopytowarjami bě konferenca derje wopytana. Mjez nimi běchu člonjo Maćicy kaž tež zastupjerjo a zastupjerki serbskich institucijow kaž Domowiny, Załožboweje rady, Serbskeho instituta a Serbskeho kulturneho archiwa resp. Serbskeje centralneje biblioteki, Serbskeho muzeja, Rěčneho centruma WITAJ a Ludoweho nakładnistwa Domowiny. Wuslědky konferency wuńdu 2023 w digitalnej a čišćanej wersiji w Małym rjedze Serbskeho instituta.

Theresa Jacobsowa / Ines Kellerowa / Anja Pohončowa